

Úvahy k otázce použití mléka pro zásobování vojska.

Reaguji na článek „Mléko v armádě“, uveřejněný v časopise „Potravinářský průmysl“ čís. 16 z r. 1932, kde se autor pozastavuje nad negativním stanoviskem, které zaujímá k významu mléka pro armádní zásobování mjr. intend. V. Šašek v svém článku „Mléko jako součást stravy pro vojáka“, otištěném v časopise „Vojenské intendantní rozhledy“ roč. IV., čís. 12. Poukazuje zároveň na opačné snahy v armádách západních a neporozumění ministerstva národní obrany u nás.

Zastává jiné stanovisko než major intend. V. Šašek v uvedeném čísle „Intendantních rozhledů“, pokusím se několika úvahami a poznámkami vysvětliti neb i opravit některé údaje jeho článku.

Autor by mohl snadno uvést i v omyl ne dosti informovaného čtenáře příliš všeobecným tvrzením, že mléko jest jako potravina poměrně drahé. Jeho srovnání chemického složení mléka sbíraného na straně 245, ř. 4 a 5 zdola, neodpovídá ceně mléka uvedené na str. 246, ř. 1 shora. Na jedné straně rovnice je mléko sbírané, kdežto na druhé straně je cena mléka plnotučného. Tím se zdá cena mléka obsahujícího tak málo jednotlivých živin vysoká. Mimo to se zdá ovšem i mléko dosti drahé proto, že se nebere v úvahu pro výpočet jednak jeho velmi cenný a lehko stravitelný tuk a hlavně pak obsah bílkoviny, která svou biologickou hodnotou dovede nahraditi 99,7 dílu dusíku z těla vydaného. Je známo, že bílkoviny rostlinného původu nemohou nahrazovati bílkoviny původu živočišného pro své různé složení, takže s hlediska fyziologického je mezi oběma značný rozdíl. A z těchto důvodů jako mnohem cennější se též v potravinách daleko výše platí bílkoviny původu živočišného. Proto nelze též tak snadno srovnávati pouhým výpočtem potraviny různého původu. Jinak, srovnáme-li mléko plnotučné s průměrným hovězím masem, zjistíme, že výživná hodnota v jednotkách vypočtená podle obsahu využitkovatelných živin pro

organismus jest u 1000 g masa asi 1284 a u mléka asi 340; rovněž t. zv. fyziologický efekt v kaloriích jest u téhož množství masa na př. 1859'8, kdežto u mléka jen 681'1. Při tom ovšem nesmíme zapomenouti, že 1 kg masa stojí asi 10 Kč, kdežto 1 l mléka ne celé 2 Kč. Proti chlebovinám, mouce, luštěninám a p. je mléko podobným jednoduchým výpočtem v nevýhodě. Pro účel mého článku stačí však jen srovnání první, podle kterého se dá snadno zjistiti, že mléko je proti masu potravina laciná, neboť za stejnou cenu dostaneme u mléka mnohem více živin než u masa.

Do obchodu přichází jako mléko konsumní jen mléko plnotučné a pak nelze přece počítati s tím, jak by se mohl čtenář snadno z článku domnívati, že by se mléko sbírané mohlo podávati vojákům ve formě bílé kávy, aniž by se nevzbudil u nich odpor k této směsi.

Rovněž proti zelenině není mléko dražší, jak autor uvádí na str. 247, ř. 10 a 11 shora. Ale nahrazovati zeleninu mlékem při stravování vojska by nebylo výhodné hlavně vzhledem k chuti a pestrosti připravované stravy, ježto stránka podnětová je značně významná a chuť pokrmů působí příznivě na vyměšování šťáv, jako slin, šťávy žaludeční a p., které jsou nutné k trávení jednotlivých živin a tím i k jejich využití.

Dále souhlasím i s názorem autorovým v tom smyslu, aby potřeba mléka nebyla snad nahrazována na újmu kávových konserv, neboť nápoj z nich připravovaný se skutečně těší značné oblibě u mužstva jak v míru, tak i v poli. Ovšem důvod, že by zmenšením dávky této směsi trpěly přípravy na obranu státu, není přece snad jen na místě, neboť se domnívám, že by továrny na tyto konservy zařízené dodaly zajisté v krátké době potřebná množství, a to zvláště tehdy, udržovaly-li by se raději v zásobě suroviny, z nichž se kávové konservy připravují, než konservy hotové, když se tyto konservy v tak krátké poměrně době kazí a proto je nutno je brzy konsumovati.

Podle mého názoru by se dalo uvažovati o tom, zda by se mlékem nedalo nahraditi maso, které jest, jak jsem již uvedl, jednak vzhledem k obsahu svých živin proti mléku poměrně drahé, jednak maso u nás konsumované je ve velkém procentu cizozemského původu. Podle výkazů Statistického úřadu se dá zjistiti, že se masa (t. j. jatečného dobytka i masa syrového) u nás značné množství dováží, kdežto mléko se vyváží. Ještě v roce 1927 činila hodnota rozdílu mezi dovozem a vývozem masa zhruba asi 550.000.000 v náš neprospěch, kdežto mléka se dovezlo v hodnotě asi 500.000 Kč a za to se ho vyvezlo v hodnotě téměř 50.000.000 Kč. Bylo by ovšem chvalitebné a výhodné pro naše hospodářství, kdyby se mléko jen vyváželo, ale kdyby se na druhé straně nedováželo zpět ve formě mnohem dražšího másla (u másla je rozdíl dovozu a vývozu asi 10 milionů v náš neprospěch).

Domnívám se, že by se mléko u vojenské správy konsumovati dalo, nebo lépe říkajíc, konsumovat mělo, zvláště v nynější době hospodářské krise, a to na újmu jedné dávky masa v týdně. Vždyť i v jiných armádách byly již zavedeny bezmasé dny v týdně a zdá se, že se osvědčily, když nenastal návrat zpět k masu.

Výživově a cenově není alikvotní část masa a mléka, jak autor uvádí na str. 246, ř. 6 až 7 zdola, stejně hodnotná, ježto 200 g masa s výživnou hodnotou 256'8 se rovná cenově nejméně 1 l mléka ve výživné hodnotě 340. A fyziologický efekt v kaloriích je pro mléko ještě příznivější (200 g masa 371'5 proti 1 l mléka 681'1).

Jedna dávka masa by se dala nahraditi 1 l plnotučného mléka, kterého by se použilo na př. buď k přípravě bílé kávy čtyřikrát v týdnu nebo jen dvakrát v týdnu a kromě toho jednou k přípravě večere ve formě kakaa. Touto náhradou by se ušetřilo kromě toho asi 20 až 25 hal. denně, o kteréžto částce tvrdí autor (str. 246, ř. 11 až 14 shora), byla-li by ztracena nahrazením jedné kávové konzervy $\frac{1}{4}$ litrem mléka, že by byla příliš veliká, aby ji stravni hospodářství nepocítilo v nepříznivé míře. A zde bychom tedy naopak získali nejen na celkové výživné hodnotě stravy, ale měli bychom v prospěch stravního hospodářství značnou částku, které se dá velmi výhodně použiti na př. k zvýšení množství tuku při přípravě luštěnin v bezmasý den.

Domněnka autorova, že by snad vojíni měli nějaký odpor k mléku, není podepřena praxí a naopak je viděti u útvarů, že odběr i samotného mléka na př. ve vojenských zátiších je dosti značný. Rovněž objeví-li se někdy mléko na jídelním lístku jako večere ve formě kakaa, není proti němu u mužstva nejen žádného odporu, nýbrž tato večere je z valné většiny oblíbena. Není žádného jídla při hromadném stravování lidí, aby se proti němu nenašly námitky od některých z nich. To nás tedy nemusí odraditi od toho, chceme-li podniknouti dobrou věc pro valnou většinu stravovaných.

Rovněž názor autorův, že by se mléko pro pole nehodilo, není úplně správný. Vždyť je známo z literatury poválečné, že se v poli užívalo s výhodou mléčných konserv. A sám se pamatuji, že byly velmi chutné a v poli vítané, ať již jako změna jednotvárné stravy, ale hlavně proto, že se člověk cítil při úpravě bílé kávy z ní ve válečném prostředí daleko lépe a klidněji alespoň na chvíli. Z války nám zůstal o mléčných konservách ten poznatek, že z kapalných jsou lepší a trvanlivější konzervy slazené než neslazené, ježto i otevřené vydrží delší dobu nezkažené. Pro další transport a pro delší dobu lze použiti též sterilisovaného mléka, které je homogenisováno. Již méně dobré a méně trvanlivé jsou tak zv. prášky smetanové, mléčné, tučné nebo hubené, podle toho, z jakého mléka byly vyrobeny. Prášky mléčné se pro svůj obsah tuků totiž snadno kazí, t. j. žluknou.

A již i to, že autor článku v „Průmyslu potravinářském“ vypočítává, že by se zavedením jen $\frac{1}{2}$ litru mléka týdně pro 1 muže dala získati několikamilionová částka pro naše drobná hospodářství, dostatečně dokazuje nutnost úvahy o zavedení mléka do stravního hospodaření vojska. Kromě toho ovšem má zde význam i to, že by se o stejnou částku zmenšil náš dovoz masa z ciziny, takže tato částka by zůstala doma jako podpora našeho zemědělství, které prožívá nyní značnou krizi.

Jsem přesvědčen, že tento návrh vzbudí asi nelibost hlavně u orgánů zásobovacích a že se budou třebaš hledati i těžkosti rázu technického, ale to jest osud každé nové věci. Se zaujatostí k něčemu novému nutno počítati téměř vždy, zvláště tehdy, vyžaduje-li novinka zvýšené péče, než se úplně vzije.

Má-li tedy vojenská správa, jak autor tvrdí, zájem na naší mléčné produkci, je třeba nejen dobré vůle, nýbrž i účinné faktické pomoci, kterou podle výše uvedených úvah může voj. správa našemu hospodářství poskytnouti zvláště v době nynější, kdy se každý stát snaží býti soběstačným neb alespoň uzavírá — pokud to lze — hranice proti dovozu cizího zboží.

Na druhé straně je však též třeba se pozastaviti nad tvrzením autora článku „Mléko v armádě“, že by snad i armáda byla vinna na neúspěšném rozvoji našeho průmyslu mlékařského. Jednak armáda má poměrně nepatrný počet příslušníků proti všem občanům státu, jednak organizace výroby, prodeje, zpracování a p. nejsou u nás daleko na takové výši jako v jiných státech. A zde by se zajisté našlo široké pole působnosti i bez účasti vojenské správy pro rozkvět našeho průmyslu mlékařského.

Vojenství u nás a v cizině.

Plukovník gšt. Jiří Birula:

† Generál Pavel Fědorovič Rjabikov.

V Praze zemřel dne 27. srpna generál Rjabikov, který byl po mnoho let řádným členem Vědeckého ústavu vojenského a spolupracovníkem našich Vojenských rozhledů. Narodil se v r. 1875 na Dálném východě v Possietu. Po absolvování vojenské reálky a dělostřelecké akademie začal svou vojenskou kariéru v Sevastopolu u 13. děl. brigády. V r. 1901 po absolvování Nikolajevské válečné školy věnuje se válečnému zpravodajství a vbrzku získává v tomto těžkém oboru značných teoretických zkušeností. Doplňuje je prakticky ve válce rusko-japonské, které se zúčastnil jako přednosta zpravodajského oddělení různých štábů.

Jako plukovník odchází do světové války, kde svou zpravodajskou činností v nejširším měřítku obzvláště vyniká a získává četná vyznamenání a pochvaly jak ruské, tak i francouzské a anglické armády.

Po úspěšném velení pluku byl povýšen v r. 1917 na brig. generála a povolán jako profesor válečné školy, kde přednášel zpravodajství v míru a ve válce. Vbrzku uveřejňuje svou velkou disertační práci o válečném zpravodajství. Tato jeho práce byla vskutku jedinečnou a měla velký ohlas ve všech spojeneckých armádách.

Do republiky přijíždí v r. 1924 a pokračuje dále ve svých odborných studiích, z nichž mnohé byly uveřejněny ve Vojenských rozhledech, jsouce často komentovány v našem denním i cizím tisku.

Ač úplně upoután na lože, zajímá se do posledního dne o svůj oblíbený obor a umírá doslova uprostřed rozevřených knih, revui a spousty rukopisů, ani snad netuše, že odchází tam, odkud již není návratu.

Vědecký vojenský ústav projevuje mrtvému svou hlubokou úctu.

—t:

Reorganizace československé armády podle německých zpráv.

Ríšsko-německý politicko-vojenský časopis „Deutsche Wehr“ přináší v čísle 24 z 10. června 1932 zprávu o reorganizaci naší armády. Aby mohla být posouzena míra informovanosti časopisu, uvedeme úplný překlad článku, ponechávající i německé názvosloví:

Vnitřní organizace čs. armády není ještě ukončena. Dosud byla československá armáda organizována ve 12 divisích pěchoty o 2 brigádách po 2 plucích, jezdecko s 10 pluky ve 3 brigádách. Nová organizace zamýšlí trojdielný systém u pěchoty i u jezdeckva. Podle nového programu bude prý se jezdecká brigáda skládati z 3 pluků, z 1 praporu cyklistů, z 1 praporu motorisované pěchoty, z 1 dělostřeleckého oddílu (7.5 cm) a z 1 oddílu houfnic (10 cm), hlavně k podpoře pěšího praporu, pak z 1 roty obrněných vozů, z roty ženijní a roty spojovací, jež obě budou zmotorisovány. Program se úplně uskuteční již v nejbližší době.